

Адв. Любен Тодев

Проблемите пред електронната търговия - защитата на интелектуалната собственост

Създаването на единен пазар на стоки и услуги е основна цел за ЕС, като с развитието на цифровата икономика вниманието на европейските институции все повече се насочва към пренасяне на принципите на свободно движение и във виртуалното пространство. Регулацията на новите технологии е застъпена в работата на европейските институции от десетилетия, но от 2014 г. създаването на цифров единен пазар е посочено като приоритет за работата на новата ЕК. В рамките на тази уредба са създадени правила за мрежова сигурност (NIS Directive) и защита на личните данни (GDPR), както и се обсъждат правила за поверителност на електронната информация и защитата на интелектуалната собственост.

Още в първоначалните документи, които водят до създаването на Стратегията за цифровия единен пазар е очертано значението на електронната търговия – както необходимостта от премахване на пречките пред нейното осъществяване, така и създаване на гаранции за защита на правата на участниците. Обсъждането на проблемите на този пазар обаче налага първо да се изясни какво всъщност представлява електронната търговия.

Това понятие по правило се асоциира с дистанционна покупка и доставка на стоки – но тези услуги не са нито най-важните, нито най-често използваните в рамките на правната уредба. Електронна търговия е и предоставянето на хостинг услуги, Search engines (търсачки), услуги за видео-споделяне, за предоставяне на видео по заявка, социални мрежи и т.н. Почти всяко използване на устройство, свързано с интернет, всъщност попада в обхвата на понятието електронна търговия.

Това е пазар, който изключително много разчита на бързината – почти мигновеното споделяне на информация е станало задължително изискване към този вид услуги. Всеки потребител разчита, че при заявка за услуга – а това винаги означава достъп до съдържание – то ще получи същата в рамките на секунди. Затова и основният принцип на електронната търговия е, че доставчиците на услуги носят ограничена отговорност за съдържание, което е споделяно от трети лица. Така например лицето, което предоставя своите сървъри няма задължение да следи съдържанието, качвано на тях, и съответно няма да носи отговорност, ако това съдържание нарушава права върху интелектуална собственост – например авторско и сродните му права, права върху търговски марки, промишлени дизайни.

Този модел на уреждане на отношенията е залегнал в европейската Директива 2000/31/ЕО от 8 юни 2000 година за някои правни аспекти на услугите на информационното общество, и по-специално на електронната търговия на вътрешния пазар (Директива за електронната търговия), както и в уредбата в САЩ – Digital Millennium Copyright Act, който се прилага само по отношение на авторското право. Общият принцип в тази уредба е, че доставчикът на услуги няма задължение активно да следи съдържанието, което се споделя от потребителите на неговите услуги. Действия са необходими само ако бъде установено нарушение на право върху интелектуална собственост – като това става най-често при подаден сигнал от съответното лице, чието право е засегнато.

Тази уредба в двете най-развити цифрови икономики обаче създава редица проблеми при своето прилагане. В много случаи исканията за сваляне на съдържание не са достатъчно информативни, за да се прецени дали е налице нарушение на право върху интелектуална собственост. Така, доставчикът на услуги е изправен пред изключително трудна дилема:

- ако свали съдържанието съобразно искането, и се окаже, че всъщност не е налице нарушение на абсолютно право, то доставчикът на услуги ще е нарушил задълженията си към първоначалния клиент; пример за такива проблеми са случаят, в който един отдел на дружество-правоносител подава искане за сваляне срещу съдържание, качено от друг отдел на дружеството;

- ако не сваля съдържанието, но то се окаже споделено като резултат от правонарушение, то доставчикът ще носи отговорност за претърпените от правоносителя вреди.

В този случай доставчикът на услугата трябва да направи извънсъдебна преценка на правата на страните – тъй като съдебната защита ще бъде дадена прекалено късно, за да е ефективна, а и обикновено ще е асоциирана с големи по размер разноски. Затова свалянето на съдържание трябва да бъде уредено с вътрешни правила, които да гарантират зачитане на правата и на двете страни (при някои платформи над 1/3 от исканията за сваляне на съдържание всъщност се използват като средство за затрудняване на конкуренцията). Правилата в тази връзка трябва да гарантират равни възможности на двете страни. Като общи изисквания трябва предварително да се установят правила за следното:

- как се доказва правото на лицето, което иска сваляне на съдържание;
- как се доказва, че лицето, което е споделило/качило съдържанието няма права върху него (най-подходящият механизъм е чрез представяне на декларация);
- трябва да се посочи, че предоставената информация ще бъде предоставена на насрещната страна, за да може да формулира възражения и евентуално да ангажира доказателства, че не е нарушил чужди права.

За момента обаче няма реална уредба на тези правила, които следва да се прилагат от доставчика на услуги. Допълнително усложнение произтича и от практиката на Съда на Европейския съюз – тъй като по тълкувателен път са изведени още задължения на доставчика на услуги. По темата е постановено решение на СЕС от 12.07.2011 г. по дело C-324/09 – страни по него от една страна са големи производители на козметични продукти, защитени с търговска марка, а от друга – организатор на платформа за електронна търговия. Делото е образувано във връзка със спор дали платформата е следвало да сваля публикувани от нейни потребители конкретни оферти за продажба на продукти, които са защитени с търговска марка.

Един от основните въпроси, разгледани в това решение е дали платформата за електронна търговия е можела да предприеме нещо повече за премахване на съдържание, което засяга право на интелектуална собственост, независимо дали е получен сигнал за конкретно нарушение. Според СЕС такова премахване трябва да се извършва, дори да няма подадено искане от титуляря на права, в следните случаи:

- ако операторът на платформата е обработил офертата с цел оптимизацията ѝ, то в този случай е запознат с нейното съдържание и отговаря за вредите, причинени от публикуването ѝ;

- дори да не е предприета такава оптимизация, то операторът е задължен да предприеме активни действия, ако е имал информация, от която при полагане на дължимата грижа може да направи извод, че е налице правонарушение; тъй като в тези случаи винаги става дума за търговци, стандартът за дължима грижа е завишен – това е грижата на професионалист в съответната област.

Това решение на СЕС усложнява работата на платформите за електронна търговия – тъй като ги задължава да предприемат активни действия винаги, когато има дори съмнение за нарушаване на право върху интелектуална собственост. Когато не е налице такова нарушаване обаче платформата трябва да гарантира, че се зачитат правата върху интелектуална собственост – как се представя информацията за производителя например.

И докато бизнесът все още се адаптира към тези правила, в момента се обсъжда проект на Директива за авторското право на цифровия единен пазар. Тази директива ще се прилага заедно с правилата за електронна търговия, като въвежда нови задължения за определени услуги. Този проект на директива се обсъжда от 2016 г., и ако бъде приет в настоящия си вид, ще въведе изцяло нови задължения за доставчиците на услуги. Такова ново задължение ще бъде да се заплаща възнаграждение, когато даден сайт препраща към статия, публикувана на друг сайт. Освен това платформите за споделяне ще са задължени да разработват процедури за разрешаване на спорове във връзка със споделено съдържание, както и да следят активно за нарушения на права върху интелектуална собственост. За момента още не е постигнато съгласие по окончателен текст на директивата, тъй като според противниците ѝ уредбата в този ѝ вид ще доведе до цензура, като дебатите продължават и в момента.